

SPORTFUNCTIONARISSEN, CULTUURCOACHES EN GEZONDHEID ONDER DE LOEP

Integrale kwalitatieve evaluatie naar waardering, kansen en verbeterpunten bij de uitvoering van gemeentelijk beleid op het gebied van sport & bewegen, cultuureducatie & participatie en gezondheid.

VOORWOORD

Eelderwolde, juni 2023

Graag wil ik iedereen bedanken die de tijd heeft genomen om mij voor dit onderzoek van input te voorzien en mee te denken, online, telefonisch, en/of schriftelijk.

Jullie betrokkenheid, verhalen en meningen waren inspirerend en hebben bijgedragen aan de inzichten die in deze rapportage zijn verwoord.

Ik hoop dan ook, dat deze rapportage bijdraagt aan de keuzes rond de inzet van sportfunctionarissen en cultuurcoaches en een effectieve uitvoering van het sport, cultuur en gezondheidsbeleid in De Wolden. Zodat nog gericht kan worden samengewerkt aan een positieve toekomst voor de inwoners van De Wolden.

Christa Hoeksema

Dynamiek, sportadvies en beleid

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
Leeswijzer	5
2. Context en aanpak	6
Achtergrond	6
Aanleiding	6
Vraagstelling	7
3. Gemeentelijke ambities en opdrachten	8
Sport & bewegen	8
Cultuureducatie & participatie	10
Gezondheid	12
4. Waardering sportfunctionarissen en cultuurcoaches in de praktijk	13
Onderwijs & kinderopvang	13
Gezondheid & zorg	15
Welzijn & participatie	16
Sport & bewegen	17
Kunst en cultuur	19
5. Resultaten uitvoering nota volksgezondheid	21
De Wolden Positief Gezond	21
Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst	21
Vitaal ouder worden	21
Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving	22
6. Waardering beleid en uitvoering nota volksgezondheid in de praktijk	23
Waardering gezondheidsbeleid	23
Verbeterpunten gezondheidsbeleid	23
Preventieakkoord	24
7. Conclusies evaluatie sportfunctionarissen en cultuurcoaches	27
Betekenis en waardering	27
Verbeterpunten	27
Kansen voor verbreding	29
8. Conclusies tussenevaluatie nota volksgezondheid	32
9. Aanbevelingen	34

SAMENVATTING

Deze rapportage beschrijft de evaluatie van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden en de tussenevaluatie van de uitvoering van de nota volksgezondheid. Omdat beide evaluaties inhoudelijk aan elkaar raken en betrokkenen niet te veel te belasten, is ervoor gekozen om deze evaluaties te combineren in één onderzoek. In dit onderzoek zijn 54 betrokkenen vanuit verschillende domeinen en achtergronden bevraagd in persoonlijke of groeps gesprekken of via een schriftelijke reactie.

SPORTFUNCTIONARISSEN EN CULTUURCOACHES

Uit de interviews blijkt de grote betekenis en waardering voor de functies en het functioneren van sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden. De sportfunctionarissen en cultuurcoaches kenmerken zich door hun grote inzet en betrokkenheid, hun rol en bijdrage wordt zeer positief gewaardeerd. Ze zorgen voor kwalitatief goede activiteiten voor verschillende doelgroepen en voor verbinding en duurzaamheid in het sport-, beweeg- en culturele veld. De belangrijkste verbeterpunten zijn te clusteren in drie items:

- Een grotere rol voor sport en cultuur in het sociale domein. Dit betekent een grotere inzet op activiteiten die een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen en voorkomen van maatschappelijke problemen en op doelgroepen die achterblijven in participatie aan cultuur, sport en bewegen.
- Scherpere aansturing en een integrale opdracht geeft duidelijkheid en focus aan het werken van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches.
- Versterken van verbindingen en zichtbaarheid van de cultuurcoaches, sportfunctionarissen en hun werk.

Voordeel valt te behalen door elkaar te kennen en regelmatig op te zoeken. Nauwere, structurele samenwerking met de verschillende gemeentelijke domeinen (welzijn, WMO), het welzijnswerk, de zorgaanbieders, jeugdgezondheidszorg wordt gewenst en is zinvol.

De kansen voor eventuele verbreding liggen in het verlengde van deze bevindingen. De landelijke profielen vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties kunnen hierbij houvast geven. Naast inzet op maatschappelijke problemen en doelgroepen die achterblijven, zou bij eventuele verbreding of verschuiving van accenten oog moeten zijn voor de doelgroepen 'jongeren', 'ouderen', 'basisschooljeugd', de uitvoering van cultuuractiviteiten, ondersteuning van sport- en culturele verenigingen en de uitvoering van gezondheidsbeleid (JOGG / Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst, Gezonde School aanpak, Kansrijke Start).

GEZONDHEIDSBELEID

De interviews schetsten een samenhangend beeld. Er is veel waardering voor het ingezette beleid om Positieve Gezondheid als uitgangspunt te nemen en de gestructureerde uitvoering daarvan door de betrokken beleidsadviseur. Geconstateerd wordt dat er een goede basis ligt met een beperkte reikwijdte. Dit hangt samen met de beperkte capaciteit voor gezondheid binnen de gemeente. Er is behoefte aan de ontwikkeling en uitvoering van preventief beleid en het sterk aanjagen van 'Gezondheid in alle domeinen'. Concrete thema's waarop winst te behalen valt zijn onder andere JOGG, Kansrijke Start, Mentale weerbaarheid, Omgevingsvisie.

In de bijna 2 jaar dat het gezondheidsbeleid wordt uitgevoerd, zijn de eerste stappen gezet voor de uitrol van Positieve Gezondheid in de hele gemeente. De resultaten en het draagvlak bij de samenwerkingspartners van het preventieakkoord, vragen om een doorontwikkeling.

1. INLEIDING

Sport, bewegen en cultuur zijn belangrijk voor gemeente De Wolden. Het bindt inwoners samen, geeft kleur aan de samenleving en kan bijdragen aan de (positieve) gezondheid van jong en oud. De sportfunctionarissen en cultuurcoaches vervullen daarbij een spilfunctie. Al meer dan 10 jaar dragen zij bij aan het sportieve en culturele klimaat in De Wolden, brengen ze mensen en organisaties samen en jong en oud in beweging.

Nu vanaf 2023 de landelijke mogelijkheden voor financiering van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches worden verruimd¹, wil de gemeente verkennen of deze functionarissen breder kunnen worden ingezet. De wens tot mogelijke verbreding valt samen met nieuwe landelijke beleidsafspraken die sturen op integraal gemeentelijk beleid, en met verschillende regionale en lokale ontwikkelingen. Om tot een goede afweging te kunnen komen en in te spelen op de actualiteit, is er behoefte aan inzicht in de waardering van de inzet van de Woldense sportfunctionarissen en cultuurcoaches in de praktijk. Hierbij gaat het om hun huidige rol bij sport- en bewegingsstimulering, cultuureducatie en cultuurparticipatie en gezondheid. Voorliggende rapportage beschrijft deze integrale kwalitatieve evaluatie en gaat in op kansen en verbeterpunten.

In de beleidsnota volksgezondheid van De Wolden, die in september 2021 is vastgesteld door de raad, staat het voornemen om tussentijds de uitvoering van het gezondheidsbeleid te evalueren en indien nodig bij te stellen. Om te voorkomen, dat uitvoeringpartners in korte tijd meerdere keren worden benaderd voor verschillende evaluaties, is besloten dat voorliggende integrale evaluatie tevens de informatie levert voor de tussenevaluatie van het gezondheidsbeleid.

LEESWIJZER

Een toelichting op de vraagstelling en opzet van dit onderzoek is te vinden in hoofdstuk 2. Voor een goed begrip van de context volgt een samenvatting van de huidige gemeentelijke ambities op het gebied van sport, cultuur en gezondheid en de rol en taken van de sportfunctionaris en cultuurcoach (hoofdstuk 3). De waardering en betekenis van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches voor De Wolden in de praktijk wordt in hoofdstuk 4 vanuit verschillend perspectief beschreven. Daar komen betrokkenen vanuit de verschillende sectoren aan het woord. Vertegenwoordigers van sport en bewegen, kunst en cultuur, onderwijs en kinderopvang, welzijn en participatie, gezondheid en zorg geven aan hoe zij de inzet van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches ervaren, hoe dit bijdraagt aan de uitvoering van het gemeentelijk beleid en welke kansen en verbeterpunten zij zien. Vervolgens gaat hoofdstuk 5 in op de resultaten van het gezondheidsbeleid, terwijl hoofdstuk 6 de waardering en verbeterpunten voor het gezondheidsbeleid vanuit de praktijk belicht. De volgende hoofdstukken geven de conclusies van beide evaluaties. Hoofdstuk 7 gaat over de evaluatie van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches, hoofdstuk 8 over de tussenevaluatie van het gezondheidsbeleid. Tot besluit volgen in hoofdstuk 9 enkele aanbevelingen.

¹ www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/02/06/bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026

2. CONTEXT EN AANPAK

ACHTERGROND

Sport en cultuur verbinden met tenminste één andere sector, zodat sport, bewegen en cultuur voor meer inwoners bereikbaar wordt, is de kern van het werk van sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden, die sinds 2009 actief zijn in de gemeente. Deze 'combinatiefuncties' zijn in het leven geroepen naar aanleiding van landelijk stimuleringsbeleid op het gebied van sport, bewegen en cultuur. Er is een financiële regeling aan verbonden en er zijn bestuurlijke afspraken tussen rijk en gemeenten over de doelstelling, financiering en invulling van de functies. In de afgelopen jaren zijn de regeling en afspraken regelmatig herzien². Daardoor, en daarnaast, hebben de functies zich in de praktijk verder ontwikkeld.

In 2019 zijn de sportfunctionarissen en cultuurcoaches in dienst gekomen van Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen (SWO). Sindsdien werkt een team van vijf sportfunctionarissen (3,1 fte) en twee cultuurcoaches (1,1 fte) samen, onder leiding van een teamleider in opdracht van gemeente De Wolden. De huidige taken en opdracht van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden worden in het volgende hoofdstuk uitgebreid beschreven in het licht van de beleidsambities van de gemeente.

AANLEIDING

De nieuwe bestuurlijke afspraken van de Brede regeling Combinatiefuncties³ die vanaf 2023 gelden, bieden ruimte voor andere profielen en eventuele uitbreiding van het aantal fte voor sportfunctionarissen en cultuurcoaches. De inbedding van de Brede regeling Combinatiefuncties in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en bijbehorende specifieke uitkering (SPUK-regeling)⁴ ondersteunen deze ruimte voor eventuele uitbreiding in aantallen, maar ook inhoudelijk. Met het GALA en bijbehorende SPUK-regeling voor de financiering daarvan, stuurt het rijk op een samenhangende lokale aanpak voor gezondheid, sport, bewegen en het sociale domein, meer integraal werken en het benutten van kansen.

De ontwikkelingen rond landelijke financiering en integraal beleid vormen de belangrijkste aanleiding voor een evaluatie en heroriëntatie op de inzet van sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden. In 2023 staat eveneens een tussenevaluatie van het gemeentelijk gezondheidsbeleid op de planning. Omdat de uitvoering van het gezondheidsbeleid voor een deel berust bij de sportfunctionarissen, is het een logische stap om de evaluatie naar de inzet van sportfunctionarissen/cultuurcoaches integraal op te pakken, naar de uitvoering van zowel het sport-, cultuur- als gezondheidsbeleid in De Wolden. Door deze evaluaties tegelijk op te pakken, kan de belasting richting de betrokken partners zo minimaal mogelijk gehouden worden.

VRAAGSTELLING

In deze evaluatie staan de volgende vragen centraal:

1. Wat betekenen de sportfunctionarissen en cultuurcoaches voor de uitvoering van het gemeentelijk sport, cultuur en gezondheidsbeleid en waar liggen verbeterpunten en kansen voor eventuele verbreding van de functies?
2. Hoe wordt de uitvoering van het gemeentelijk gezondheidsbeleid in De Wolden in de praktijk ervaren door samenwerkingspartners, wat is er concreet gedaan en waar moet eventueel op bijgestuurd worden?

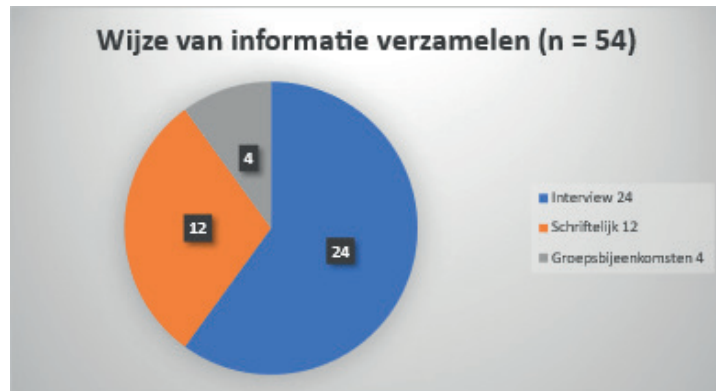
² sportindebuurt.nl/buurtsportcoach/wat-is-een-buurtsportcoach/index

³ sportindebuurt.nl/dA/9af2a9a8c

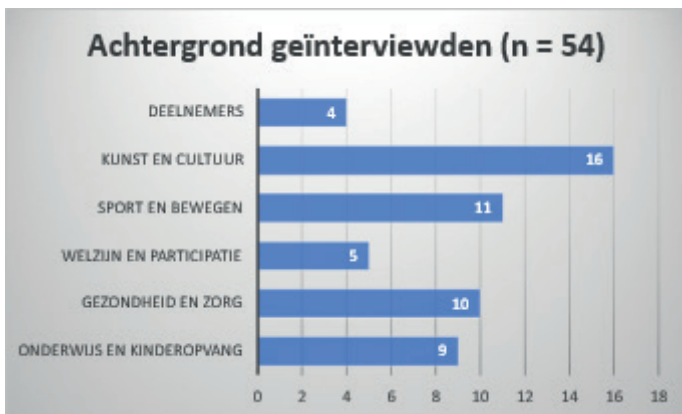
⁴ www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord

AANPAK

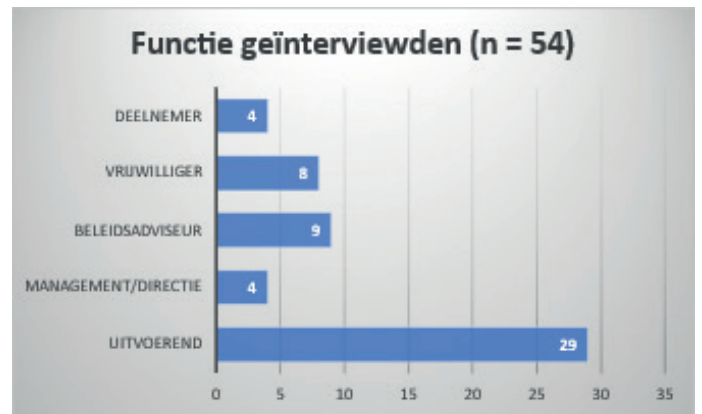
Voor deze kwalitatieve evaluatie zijn 54 betrokkenen uit verschillende domeinen van de Woldense samenleving geraadpleegd, zie figuur 1. Om de informatie te verzamelen zijn 4 groepsgesprekken gehouden, 22 interviews afgenomen (waarvan twee dubbelinterviews) en zijn 12 schriftelijke reacties gegeven. De geraadpleegde personen waren bekend met en betrokken bij het werk van de sportfunctionarissen en/of cultuurcoaches en afkomstig uit verschillende domeinen. Er is gesproken met professionals, vrijwilligers en deelnemers uit de sport, de cultuursector, het onderwijs, de kinderopvang, de gezondheidszorg en het welzijnswerk, op uitvoerend niveau of in het beleid en management. Ook is een interne beleids sessie georganiseerd met gemeentelijke beleidsadviseurs en zijn relevante nota's en rapporten bestudeerd.

Figuur 1: Wijze van informatie verzamelen

Figuur 2: Achtergrond geïnterviewden

Figuur 3: Functie geïnterviewden

3. GEMEENTELIJKE AMBITIES EN OPDRACHTEN

Het gemeentelijk beleid rond sport en bewegen, cultuureducatie en -participatie en gezondheid wordt zo veel mogelijk in samenwerking met maatschappelijke organisaties en inwoners van De Wolden ontwikkeld en vormgegeven. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de huidige gemeentelijke ambities en de opdrachten en rol die de sportfunctionarissen en cultuurcoaches daarin hebben.

SPORT & BEWEGEN

De beleidsnota 'Sport en bewegen in De Wolden: Versterken, verbinden en verzilveren' beschrijft het sportbeleid voor de periode 2019-2023. De ambities liggen op vijf thema's:

1. Van jongs af aan vaardig in bewegen

Samen met onderwijs, brede schoolpartners en sportaanbieders sport en bewegen een vaste plek geven binnen de totale 'verlengde schooldag' van kinderen. Aandachtspunten hierbij zijn kwaliteit, bewegend leren en buitengymlessen.

2. Vitale aanbieders

Bijdragen aan sterke en toekomstbestendige sportaanbieders, die de zaken goed op orde hebben en bijdragen aan gezonde, levendige dorpen en saamhorigheid. Samenwerking tussen sportverenigingen kan daarbij van meerwaarde zijn. Onze sportfunctionarissen gaan de sportaanbieders meer op maat ondersteunen. Subsidiebeleid passen we aan, zodat het voor sportaanbieders eenvoudiger wordt om zich in te zetten voor maatschappelijke doelen.

3. Positieve sportcultuur

Kinderen leren door wat ze zien en meemaken. We streven naar een goede pedagogische, positieve en gezonde omgeving waar kinderen sporten en bewegen.

4. Inclusief sport en bewegen

Sport- en bewegen binnen bereik van iedereen, met extra aandacht voor senioren, mensen met een beperking, jongeren 12-18 jaar en kinderen in armoede. Deze groepen blijven achter in sport- en beweeggedrag terwijl dit voor juist voor hen veel winst kan opleveren.

5. Duurzame sportinfrastructuur

We streven naar een beter gebruik van onze natuurlijke, bosrijke omgeving voor sport en bewegen.

"Het team sportfunctionarissen zet sport en bewegen in voor een sportief De Wolden. Zij hebben als doel om de kwaliteit en de mogelijkheden van het sport- en beweegaanbod te vergroten. Dit doen zij aan de hand van thema's als gezonde scholen, vitale verenigingen, sportstimulering, kwetsbare doelgroepen en versterken van samenwerking partners buurt, onderwijs en sport."

www.dewolden.nl/sport/sportfunctionarissen

Enkele voorbeelden van activiteiten van de sportfunctionarissen

- Kwalitatief goed bewegingsonderwijs op de basisscholen (als vakleerkracht)
- Opzet G-korfbal bij ZKC '19
- Fitheidstesten voor senioren
- Sport- en cultuurkamp (zomeractiviteiten voor kinderen die niet op vakantie gaan)
- Ambassadeur en intermediair Jeugdfonds Sport en Cultuur
- Begeleiding werkgroepen Sportakkoord in de kernen

“We kunnen met ons werk veel mensen blij maken. We kunnen op een laagdrempelige manier iets betekenen voor inwoners, scholen en verenigingen in De Wolden. Ook kunnen we van meerwaarde zijn op veel verschillende domeinen” - Sportfunctionaris

“Sport, bewegen, cultuur en natuur dragen bij aan het plezier en welbevinden van onze jeugd. Fysiek, sociaal en cognitief. Ze leren doelen stellen en halen, samenwerken, omgaan met winst en verlies, falen en succesvol zijn. Het zorgt voor stimuleren van de creativiteit en nieuwsgierigheid, vanuit verschillende perspectieven kijken naar de wereld om hun heen, het vergroten van hun beleefwereld, het ontwikkelen van hun talenten, hun persoonlijkheid en zoveel meer. Juist dit hebben we nodig in het onderwijs omdat dit bijdraagt aan gelukkige kinderen die gemotiveerd zijn om te leren en zich te ontwikkelen” - Beleidsadviseur

CULTUUREDUCATIE & PARTICIPATIE

De 'Agenda Cultuur blijft belangrijk in De Wolden' is de uitvoeringsagenda voor cultuur, waarin vanuit cultuur en de cultuurbrengers de verbinding en samenwerking met ondernemers, verenigingen, onderwijs en andere domeinen wordt gezocht. Uiteindelijke doel van de agenda is om de culturele infrastructuur voor de inwoners te verstevigen en met cultuur een positieve bijdrage te leveren aan de aantrekkelijkheid van De Wolden.

De agenda bestaat uit drie pijlers, met daaronder enkele speerpunten:

1. Cultuur is gezond

- Cultuur verbinden met sport
- Cultuur als middel voor maatschappelijke vraagstukken
- Cultuuronderwijs (van 0 tot en met 12 jaar)
- Talentontwikkeling

2. Het verhaal van De Wolden

- Beleving erfgoed en verhalen vergroten
- Toekomstbestendige musea
- Cultuur verbinden met natuur, recreatie en toerisme

3. Samen sterker

- Sterk netwerk
- Samenwerking bevorderen tussen evenementen
- De toekomst van amateurkunst
- Ondersteunen vrijwilligerswerk
- Promotie van het aanbod

"Ik geloof er heilig in dat kunst en cultuur goed is voor mensen. Dit geeft mij een enorme drive om mijn werk te doen. Ik wil heel graag dingen mogelijk maken"
- cultuurcoach

"Onze cultuurcoaches zijn een coördinator tussen scholen, culturele instellingen en gemeente. De landelijke regeling is echter vanaf 1 januari 2019 aangepast. Cultuurcoaches kunnen nu niet alleen specifiek voor het onderwijs worden ingezet maar ook voor bijvoorbeeld de domeinen zorg en welzijn. Ook het versterken van cultuuraanbieders en vrijwilligersorganisaties en het tot stand brengen van verbindingen tussen gemeente, culturele organisaties, onderwijs, bso/kinderopvang, welzijn, zorg en ondernemers is een taak van de cultuurcoaches geworden. De speerpunten in de Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden' sluiten aan bij deze ontwikkeling. De cultuurcoaches hebben een belangrijke rol als het gaat om uitvoering van deze agenda"

- Agenda cultuur blijft belangrijk in De Wolden

Enkele voorbeelden van activiteiten van de cultuurcoaches

- Cultuureducatie basisonderwijs - Cultuurcarroussel De Wolden
- Cultuurbrengersbijeenkomsten (netwerkbijeenkomsten)
- Project Talentkracht
- Sport- en cultuurkamp (zomeractiviteiten voor kinderen die niet op vakantie gaan)
- Ambassadeur en intermediair Jeugdfonds Sport en Cultuur
- Communicatie culturele agenda, website en socials, www.cultureeldewolden.nl
- Verenigingsondersteuning, coaching verenigingen en organiseren kennissessies en bijeenkomsten
- De Wolden culturele gemeente van Drenthe onder de noemer Wiede Wold – de toekomst van ons platteland

“Kunst geeft je de kans om te ontdekken wie je bent, wat je belangrijk vindt en wat je waarden zijn. Het zet ons ook aan het denken over de samenleving. Het draagt bij aan een beter sociaal milieu, betere omgangsvormen tussen mensen en beter begrip tussen culturen. Naast zingeving kan kunst je ook inspireren, energie geven en nieuwe ideeën laten opdoen. Dit gebeurt zowel door kunst en cultuur te bekijken en te ervaren als door zelf kunst te maken. Het maken van kunst kan een manier zijn om emoties en ideeën te uiten die niet met ratio of in spreektaal te delen zijn” - cultuurcoach

GEZONDHEID

'De Wolden positief gezond, samen met en voor onze inwoners' beschrijft het gemeentelijk beleid en de uitvoeringsagenda op het gebied van gezondheid voor de periode 2022 t/m 2025. Centraal staat de 'Positieve Gezondheid' van inwoners. Dit is een brede kijk op gezondheid die zich niet focust op wat mensen niet meer kunnen, maar kijkt naar wat mensen nog wel kunnen, belangrijk vinden en eventueel willen veranderen. Belangrijke uitgangspunten zijn daarbij:

- Inzetten op achterliggende problematiek
- Samenwerking met andere organisaties en domeinen
- Het voorkomen van problemen, verminderen van de ernst daarvan en het stimuleren van gezondheid

De ambities liggen op de volgende thema's:

1. De Wolden Positief Gezond

Gezonde en verantwoorde keuzes aantrekkelijk maken. Inwoners mogelijkheden bieden om mee te kunnen doen, andere mensen te ontmoeten en in beweging te komen. Professionals trainen in het (samen)werken rond en stimuleren van Positieve Gezondheid.

2. Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst

De omgeving waar kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder maken met de JOGG aanpak.

3. Vitaal ouder worden

Voldoende beweging, gezonde voeding en gezonde leefstijl zijn vanzelfsprekend binnen de woon-, werk- en leefomgeving. Inwoners kennis laten maken met bestaand en vernieuwend sportaanbod en fitheidstesten organiseren, cursussen valpreventie aanbieden, stimuleren van de inzet van domotica⁵ en E-Health⁶, verkleinen van gezondheidsachterstanden en het voorkomen van eenzaamheid.

4. Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving

Meer aandacht voor beweegvriendelijke en tot gezonde keuzes verleidende omgeving bij de (her)ontwikkeling van fysieke en sociale omgevingen in De Wolden.

⁵ Elektronica in huis om het leven in huis makkelijker te maken

⁶ Digitale toepassingen in de zorg, ter verbetering en ondersteuning van de gezondheid

4. WAARDERING SPORTFUNCTIONARISSEN EN CULTUURCOACHES IN DE PRAKTIJK

Hoe wordt de inzet van sportfunctionarissen en cultuurcoaches in de praktijk ervaren en welke verbeterpunten zien de betrokkenen? In dit hoofdstuk worden de verschillende sectoren hierover aan het woord gelaten. Dit zijn achtereenvolgens vertegenwoordigers uit het onderwijs en kinderopvang, uit de sector gezondheid en zorg, betrokkenen uit het werkveld welzijn en participatie, de sector sport- en bewegen zelf en de kunst- & cultuursector.

ONDERWIJS & KINDEROPVANG

Waardering en genoemde verbeterpunten

- Het contact wordt benoemd als makkelijk en fijn, korte lijntjes, goede communicatie.
- De sportfunctionarissen en cultuurcoaches zien kansen, zijn proactief, geven goede adviezen.
- De sportfunctionaris als vakleerkracht is echt onderdeel van de school, van het team.
- Ze zijn deskundig, leveren kwaliteit en bereiken alle kinderen. De vakleerkrachten geven interessante en goede lessen.

Bevraagd over dit onderwerp	
2	Management/Directie
6	Uitvoerend
1	Beleidsadviseur
9	Totaal

Cultuur en sport

1. De bevraagden zijn erg tevreden over het initiatief Cultuurcarroussel De Wolden en de rol van de cultuurcoaches hierin. De Cultuurcarroussel De Wolden is een meerjarig plan om cultuureducatie op basis van de vraag van het onderwijs voor een goede prijs voor alle 14 basisscholen in De Wolden beschikbaar te maken. Succesfactoren zijn het gestructureerde effectieve overleg met alle scholen, het delen van de notulen met schoolteams en de korte, directe lijnen zodat er direct resultaat is.
2. De adviserende rol cultuurcoach bij naschoolse activiteiten wordt goed gewaardeerd.
3. Onbekendheid van cultuurcoach bij leerkrachten.
4. De organisatie van naschoolse activiteiten en de verbinding leggen met verenigingen is waardevol, zo komen kinderen in contact met hun sport. Actief na schooltijd wordt dan ook erg gewaardeerd, al vindt een enkele betrokkene dat de informatie vanuit Actief na schooltijd duidelijker en vlotter aangeleverd kan worden, zodat begeleiders zich goed kunnen inlezen. Andere suggestie is dat de activiteiten via de mail worden gecommuniceerd met de (contactpersoon) van het onderwijs, omdat de website 'actief na schooltijd' niet altijd door leerkrachten in de gaten wordt gehouden.
5. Sportdagen en activiteiten na schooltijd werden in het verleden goed georganiseerd en gecoördineerd vanuit de sportfunctionarissen. Wens vanuit het onderwijs is om hier in de toekomst weer accent op te leggen: mee denken, aanleveren van materialen, informeren over subsidiemogelijkheden, organiseren, praktische inzet.
6. Uitlenen van 'sportpakketten', wellicht ieder jaar aan begin schooljaar delen, als reminder en voor nieuwe (vak) leerkrachten.
7. Een aanbod voor jonge kinderen lijkt in de gemeente te ontbreken: bijvoorbeeld muziek op schoot of ouderkind gym.

Bewegingsonderwijs

- Bewegingsonderwijs is een vak. Daar zijn specifieke deskundigheid en vaardigheden voor nodig, die gewone leerkrachten niet automatisch meekrijgen in hun opleiding. De inzet van de sportfunctionaris als vakdocent wordt breed gewaardeerd, ze zijn echt onderdeel van het team, kijken breder naar de ontwikkeling van kinderen dan alleen de motoriek en bespreken eventuele zorgen (ook op bv. sociaal-emotioneel vlak) met de leerkracht.
- De combinatie van het vak-docentschap bewegingsonderwijs en de organisatie van buitenschoolse activiteiten wordt eveneens benoemd als waardevol. Het persoonlijk kennen van de kinderen en hen daardoor ook kunnen aanspreken en stimuleren om mee te doen aan buitenschoolse activiteiten is hierbij de succesfactor.

Organisatie

- Onderwijs stopt met de inzet van de sportfunctionaris als vakleerkracht bewegingsonderwijs. De gemeentelijke subsidie voor de inzet van sportfunctionarissen als vakleerkracht bewegingsonderwijs vervalt per schoolseizoen 2023-2024. Dan moeten de scholen de vakdocenten voor 100% zelf financieren. Dit, in combinatie met het (soms) ontbreken van vervanging en/of kwaliteit bij ziekte, vormen de aanleiding voor de schoolbesturen om te stoppen met de sportfunctionaris als vakleerkracht. Het onderwijs organiseert zelf met ingang van komend schoolseizoen het bewegingsonderwijs.
- Behoeftte aan continuïteit. Een meerjarenvisie en -plan, het werken via een doorgaande lijn, duurzaam en niet afhankelijk van tijdelijke geldstromen, is de wens bij het onderwijs. Als goed voorbeeld wordt de Cultuurcarroussel De Wolden genoemd. Dit geldt ook voor de kinderopvang. Daar is behoefte aan een structurele samenwerking met sport en cultuur. Bijvoorbeeld wekelijks een aanbod van sport, georganiseerd door de sportfunctionaris en van cultuur, verzorgd door cultuurcoaches.
- Sturing lijkt soms nog onvoldoende bij nieuwe sportfunctionarissen. Er zijn veel personele wisselingen geweest. Indruk is dat de nieuwe sportfunctionarissen nog een beetje zoekende zijn.

Ontwikkelingen en kansen

- Sterke focus op de kernvakken wordt vanuit de landelijke overheid gestimuleerd. Verschillende respondenten benadrukken dat daardoor de kans bestaat dat de creatieve vakken daardoor minder aandacht gaan krijgen.
- Gezond gedrag en vakleerkrachten zijn juist nu belangrijk, zo geven verschillende vertegenwoordigers uit het onderwijs aan. De problematiek rond overgewicht en inactiviteit is nu veel groter dan tien jaar geleden. Vakleerkrachten zijn enorm belangrijk, aldus de schooldirecteuren, maar vanwege het wegvallen van gemeentelijke subsidie onbetaalbaar voor de meeste scholen.
- Kansengelijkheid, rijke schooldag en schoolomgeving zijn belangrijke thema's op dit moment. Onderwijs moet ook buiten de muren van het onderwijslokaal gebeuren. Er lijkt sportarmoede en cultuurarmoede te ontstaan, zeggen verschillende betrokkenen uit het onderwijs en dat is een onwenselijke ontwikkeling als je kijkt naar kansengelijkheid. Alle kinderen, ook van ouders die geen geld hebben, moeten op jonge leeftijd een goede basis meekrijgen. Zodat elk kind kansen krijgt om kansrijk op te groeien. Bijvoorbeeld: kunnen kennismaken met kunst, muzikale vorming krijgen, elk jaar naar een ijshal gaan, zwemonderwijs kunnen volgen.
- Maatwerk is belangrijk, niet elke school heeft het hele pakket nodig. Maar kijken, waar is de investering nodig?

GEZONDHEID & ZORG

Waardering en genoemde verbeterpunten

- Waardering voor inzet en betrokkenheid. De taken worden goed opgepakt en initiatieven worden doorvertaald uit de andere kernen, dat wordt gewaardeerd. Ook wordt de rol van de sportfunctionarissen als waardevol benoemd bij de fittesten voor ouderen die elke twee jaar in een andere kern worden gehouden.
- Behoeftes aan vast aanspreekpunt, continuïteit en structureel contact. De afgelopen tijd zijn veel wisselingen en ziekte bij de sportfunctionarissen geweest, daardoor signaleren enkele geïnterviewden een gebrek aan continuïteit. De behoefte aan een vast aanspreekpunt wordt benoemd, die precies de weg weet binnen de gemeente, overstijgend kan denken en proactief partijen betreft om mee te denken over ontwikkelingen. De sportfunctionaris zou deze rol in principe prima kunnen vervullen.
Vanuit de jeugdgezondheidszorg wordt gemeld, dat het contact tussen de jeugdverpleegkundigen en de sportfunctionarissen begint te komen. Er is echter behoefte aan meer structureel contact. Het zou een meerwaarde betekenen als de JGZ vaker betrokken wordt vanuit uitvoering jeugd 0-12 jaar.
- De zichtbaarheid en verbinding mag beter. De meeste zorgverleners hebben weinig zicht op wat de cultuurcoaches en sportfunctionarissen doen. De verbinding met de zorg en het sociale domein moet actiever worden gemaakt en wordt als waardevol gezien. Bijvoorbeeld WMO-consulenten weten niet wat sportfunctionarissen en cultuurcoaches doen.
- Bemiddelen bij langzame processen. Zaken gaan soms traag in de gemeente en participatie in werkgroepen levert niet altijd veel op. Sportfunctionarissen kunnen misschien hierin een grotere rol spelen: een vraag meenemen en het antwoord ophalen en terugkoppelen.
- Beter benutten signalerende rol. Vanuit de werkgroep preventieakkoord wordt aangegeven dat de sportfunctionarissen en cultuurcoaches de ogen en oren zijn in de dorpen, zij signaleren veel. Zij zouden mensen op de mogelijkheden van het preventieakkoord kunnen wijzen en hen ondersteunen bij aanvragen, om te komen tot duurzame initiatieven. Dit wordt ook gezien als een taak die het buurtteam in principe al heeft. Het zou een expliciete opdracht moeten zijn aan buurtteams, sportfunctionarissen en cultuurcoaches om meer outreachend en proactief aan de slag te gaan met het preventieakkoord en aanvragen van inwoners te stimuleren en ondersteunen.

Bevraagd over dit onderwerp	
4	Zorgaanbieder
4	Uitvoerend
8	Totaal

Ontwikkelingen en kansen

- Uitvoering gezondheidsbeleid. Verschillende respondenten noemen dat het wenselijk is dat meer uitvoeringstaken op gezondheid bij de sportfunctionarissen komen te liggen. Bijvoorbeeld JOGG, Gezonde School aanpak.
- Gezond ouder worden is een gewenste ontwikkeling. Voor de doelgroep ouderen en gezonder ouder worden zouden cultuurcoaches en sportfunctionarissen een belangrijke rol kunnen spelen. Dan gaat het niet alleen om het motorische, maar ook om ontmoeting, vergroting sociale netwerken en het bieden van dagstructuur.
- Bewonersparticipatie. Het meer en structureel betrekken van inwoners biedt kansen.
- Woonzorgvisie en samenwerking met GALA-IZA (Integraal Zorgakkoord). Dit is een kans om met elkaar verder te komen, samen te werken en de afstemming te blijven zoeken in de netwerken die gevormd zijn.

WELZIJN & PARTICIPATIE

Waardering en genoemde verbeterpunten

- Samenwerking is goed, korte lijnen, geïnterviewde welzijnswerkers en sportfunctionarissen / cultuurcoaches weten elkaar goed te vinden, inzet op aanwezige kwaliteiten, sportfunctionarissen en cultuurcoaches zijn zich steeds meer bewust van hun rol om het verenigingsleven te ondersteunen.

Denken goed mee als intermediairs voor het Jeugdfonds Sport & Cultuur en komen met ideeën.

- Bredere, wijkgerichte inzet in de uitvoering is wenselijk, voor zowel sport als cultuur. Meer inzet op de rol als buurtsportcoach⁷, zodat sport ook voor een bredere doelgroep en doelen wordt ingezet: ouderen, mensen met beperking, volwassenen. Dit geldt ook voor cultuurcoaches. Hierbij wordt hun rol in de uitvoering gemist.
- Meer inzet op sport- en culturele verenigingen die in contact staan met jongeren. Daardoor kun je mogelijk grote problematiek onder jongeren (mentale problemen, drugs- en drankgebruik) voor zijn, omdat jongeren lekkerder in hun vel zitten en zich kunnen ontwikkelen.
- Zichtbaarheid bij andere organisaties, inwoners en eigen gemeentelijke organisatie verbeteren. Dit moet je blijvend aandacht geven, zelf contact leggen met de inwoners met netwerkpartners, niet alleen richten op jeugd. Maar ook binnen het gemeentehuis, aan collega's laten zien wie/wat sportfunctionarissen en cultuurcoaches zijn en doen. Meer afstemming en kortere lijnen zijn nodig.
- Meer verbinding tussen sportfunctionarissen, cultuurcoaches en het sociale domein, zoals de werkcoaches, is wenselijk.
- Aanbod afstemmen op signalen. Daarvoor is meer verbinding en afstemming met Welzijnswerk De Wolden nodig, liefst binnen één organisatie. Daardoor kan beter worden ingespeeld op wat er in de gebieden nodig is. Dit werkte in het verleden erg goed via het KC-team. Hierin vonden het onderwijs, schoolmaatschappelijk werk, sportfunctionarissen, cultuurcoaches en jongerenwerk elkaar en was er goed bekend wat er speelde in de dorpen en op de scholen. Op basis van die signalen werd dan een passend sportief en cultureel aanbod samengesteld. Huidige aanbod is geen maatwerk, niet afgestemd op de signalen.
- Bredere rol voor sport en cultuur in werktrajecten. Als voorbeelden worden genoemd sport- en cultuurprojecten waar deelnemers van werktrajecten aan kunnen meedoen en lekkerder in hun vel gaan zitten. Sport/cultuur voor mensen met een burn-out. Werkcoaches doen wandelend hun gesprekken. Daar komen goede ideeën uit, mensen komen sneller met hun verhaal.
- Integrale opdracht. Het is wenselijk, zo blijkt uit de sessie met de beleidsadviseurs van gemeente De Wolden, dat meer beleidsterreinen gaan meedenken in de opdrachtverstrekking aan de sportfunctionarissen en cultuurcoaches.

Bevraagd over dit onderwerp	
2	Uitvoerend
3	Beleidsadviseur
5	Totaal

Ontwikkelingen en kansen

- Slechte vervoersmogelijkheden voor niet mobiele ouderen in de kleine dorpen. Maatwerk is nodig.
- Mogelijke toename van hulpvragen. Inwoners mogen niet aan de kant staan, moeten kunnen participeren met o.a. sport en cultuur.
- Mentale problematiek en eenzaamheid onder jongeren en ouderen zijn omvangrijk.
- Voor mensen met een functiebeperking zijn er weinig tot geen mogelijkheden voor sport of muziek. Afstemming met andere Drentse gemeenten is gewenst, gemeenten zijn vaak te klein voor volwaardig aanbod aan aangepaste sporten.
- Er is behoefte aan een fonds sport en cultuur voor volwassenen (naar voorbeeld van het Jeugdfonds Sport & Cultuur).

⁷ Buurtsportcoach is een van de zes profielen zoals gedefinieerd door VWS. Deze functie richt zich op het verbinden van organisaties in de buurten en wijken en het in beweging krijgen van inwoners van deze buurten en wijken.

SPORT & BEWEGEN

Waardering en genoemde verbeterpunten

- Waardering voor verbindende rol tussen partijen, verenigingen, scholen, dorpen en inwoners en de verbindingen die worden gemaakt. Ze hebben het netwerk.
- Het aanspreekpunt voor sportverenigingen richting school wordt door de geïnterviewde sportaanbieders gewaardeerd. Zij hoeven niet zelf contacten te leggen met scholen.
- Actiegerichtheid, samenwerking, samen dingen op poten zetten, rugdekking van vergunningen en faciliteiten, korte lijnen, toegankelijk, heldere communicatie.
- Sportfunctionarissen hebben goede aansluiting op de dorpen, maar ook afstemming boven kernen. Geeft zekere uniformiteit en continuïteit.
- Positieve instelling van sportfunctionarissen, ze zijn enthousiast en denken mee, dat stimuleert, hebben een onuitputtelijke inzet.
- Rol als intermediair voor jeugdsportfonds is een belangrijke en wordt goed opgepakt.
- Sportfunctionarissen zijn de sleutel bij het Sportakkoord, ze versterken de samenwerking tussen de partners, roepen de partners bij elkaar en trekken de kar. De constante kracht. Het werken vanuit de kernen bij het Sportakkoord, heeft een grote boost gegeven aan de samenwerking tussen sportverenigingen.

Bevraagd over dit onderwerp	
6	Vrijwilliger
1	Management/directie
3	Uitvoerend
1	Beleidsadviseur
11	Totaal

Organisatie

- Duidelijke visie met doelen en resultaten is nodig en gaat de sportfunctionarissen en hun samenwerkingspartners helpen. Meer focus op wat je met elkaar wilt bereiken.
- Samenwerking binnen het team loopt goed, met het sociale domein kan beter, bijvoorbeeld met Welzijnswerk De Wolden en WMO. Dan kun je elkaar meer versterken.
- De positionering van het team bij fysieke leefomgeving wordt als beperkend ervaren als het gaat om verbinding en samenwerking met het sociale domein.
- De zichtbaarheid wordt als verbeterpunt benoemd. Bijvoorbeeld door een professionele aanpak van de sociale media, maar ook door regelmatig bezoek aan verenigingen bij een bestuursvergadering, vrijwilligersavond, etc.
- Diversiteit in profiel/opleidingsniveau sportfunctionarissen is waardevol. Bijscholingsaanbod kan hierbij helpen, zodat sportfunctionarissen/cultuurcoaches zich verder kunnen ontwikkelen en specialiseren op thema's of doelgroepen, zoals bijvoorbeeld verenigingsondersteuning, management Sportakkoord, senioren sport of aangepast sporten.
- Nog meer openstaan voor vernieuwing, nieuwe projecten en ontwikkelingen omarmen.

- Sportfunctionarissen dienen meerdere belanghebbenden (gemeente, vereniging, inwoners, partners Sportakkoord). Gun ze daarin een meer onafhankelijke rol (niet als verlengstuk van de gemeente).
- Gebruik maken van leerlingvolgsysteem en resultaten daaruit, als basis voor extra beweegaanbod.

Ontwikkelingen en kansen

- De verdergaande individualisering brengt met zich mee dat mensen steeds minder sporten in verenigingsverband. Iets dergelijks geldt voor cultuur. Dit gaat effect hebben op verenigingen, hoe gaan verenigingen eruit zien? Wat vraagt dat van de sportfunctionaris en cultuurcoach?
- Meer inzetten op volwassenen en ouderen, zorgen dat mensen gezond en gelukkig oud worden.
- Zet in op inclusie, zorg voor uren/organisatie, om mensen met een beperking mogelijkheden te geven om deel te nemen aan sport. Denk aan mensen die altijd buiten de boot vallen.
- Verbindingen leggen tussen sport- en beweegaanbieders en zorg- en welzijnsinstellingen of het bedrijfsleven.
- Oog houden voor de behoefte van de verenigingen - voorzichtig met uitbreiden formatie, moet niet ten koste gaan van de sportaanbieders.
- Blijf inzetten op buitenschoolse sport in samenwerking met sportverenigingen.
- Kijk breder dan alleen sport. Er spelen grote thema's in de samenleving, waar de sport/sportfunctionarissen een bijdrage aan kunnen leveren, bijvoorbeeld sociale cohesie, duurzaamheid, groen, vitaal, veerkrachtig, opgroeien, meedoen. Sport is een belangrijke factor in het sociale domein staat in de Woldense Sportnota. In de praktijk is deze brug nog niet geslagen.

“We zijn lekker actief buiten. Prestatie is ook belangrijk, maar niet te fanatiek. We zijn een sociaal hechte ploeg geworden.”

– aanbieder/deelnemer Walking Football

“De groep Walking football wil ook best wat doen voor de vereniging. En een aantal is al vrijwilliger: bij de kassa als het 1e team speelt, bij het terreinbeheer of als scheidsrechter.”

– aanbieder/deelnemer Walking Football

“Ik zet er alles voor aan de kant, het is hoogtepunt van de week.”

– aanbieder/deelnemer Walking Football

KUNST EN CULTUUR

Waardering en benoemde verbeterpunten

- Verbindende factor, vraagbaak, spin in het web richting de scholen, sparringpartner.
- Goede toegangspoort naar gemeentelijke organisatie, ze weten de weg.
- Goede samenwerking en sparringpartner, onuitputtelijke inzet.
- Kennen het culturele veld goed, zijn toegankelijk en weten de partners te vinden en eventueel aan elkaar te koppelen. Dat wordt gewaardeerd.
- Cultuurcoaches komen met goede tips en ideeën over o.a. inhoud en financiering, zijn kundig, betrokken en komen snel met antwoorden.

Bevraagd over dit onderwerp	
2	Vrijwilliger
1	Management/directie
12	Uitvoerend
1	Beleidsadviseur
16	Totaal

Organisatie

- Heldere éénduidige aansturing en duidelijke keuzes waarop ingezet wordt (en waarop niet).
- Een duidelijke visie op de uitvoering van cultuur wordt bij de culturele makers gemist. De gevoeligheden liggen met name rond het project Wiede Wold. Het ontbreekt aan duidelijkheid en regie en communicatie (dit wordt overigens niet aan de cultuurcoaches toegerekend, maar aan de lagen 'daarboven').
- Rust en ruimte om grote lijnen uit te zetten, minder met details die veel aandacht vragen.
- Ruimte en tijd om wekelijks op een creatieve plek te zijn, tussen makers.
- Versterking samenwerking met het culturele veld, Welzijnswerk De Wolden en andere partijen in De Wolden.
- Cultuur meer en vaker inzetten als preventieve activiteit/meer verbinding met gezondheid en het sociale domein, culturele activiteiten initiëren op plekken waar deze gemist worden: zoals inzetten op eenzaamheid onder ouderen en jongeren, mensen die in een werktraject zitten.
- Goede samenwerking binnen het team sportfunctionarissen en cultuurcoaches, cultuurcoaches vullen elkaar goed aan.
- Positionering team van cultuurcoaches en sportfunctionarissen is beter af bij sociaal domein dan bij fysieke domein, in verband met gewenste kortere lijnen richting welzijn en WMO.
- Inhoudelijke verbinding van sport en cultuur mag sterker.
- Meer formatie voor cultuur is wenselijk. Cultuurcoaches worden overvraagd. Cultuur lijkt 'ondergeschoven kind', vindt een aantal ondervraagden. Vind men niet terecht, gezien de grote betekenis van cultuur voor gezondheid, welzijn en ontwikkeling van individu en samenleving.
- Zichtbaarheid mag beter, ze zijn niet voor iedereen in beeld.
- Een werkbudget voor cultuurcoaches voor communicatie (website, sprekers, promotie).
- Professionalisering communicatie (website en socials).
- Administratie jeugdfonds sport en cultuur elders onderbrengen, bijvoorbeeld bij gemeentelijke afdeling sociale zaken.
- Update netwerklijst met actuele contactgegevens.

Ontwikkelingen en kansen

- Gemeente De Wolden is in 2023 en 2024 culturele gemeente. Cultuurcoaches zitten op streekprogramma, wat perfecte plek, perfecte rol is. Maar er is beperkt budget waardoor overige culturele activiteiten nu niet mogelijk zijn.
- Er zijn van oudsher grote achterstanden en misvattingen rond bijvoorbeeld roken en zwangerschap, alcohol- en middelengebruik. Daar met cultuurcoaches (en sportfunctionarissen) op inzetten.
- Verbinden cultuur en sport, zodat lijnen vervagen, bijvoorbeeld dansen. Deze activiteiten verbinden met iets

uitdagends, zodat mensen meer getriggerd worden (concreet voorbeeld: koor zoekt mensen die niet kunnen zingen).

- Betere opdracht, inzet cultuurcoach linken aan gezondheidswinst, gezond ouder worden en tegengaan eenzaamheid.
- Cultuurcoaches inzetten om cultuur zichtbaar te maken voor toeristen, wat er allemaal aan kunst, cultuurprojecten en activiteiten zijn in de gemeente.
- Cultuur en cultuurcoaches benutten om alle leeftijden en culturen samen te brengen. Verbinding is nu meer dan ooit nodig.
- Cultuurcoaches inzetten om amateur kunstenaars te helpen om begroting op te stellen en de weg te wijzen rond fondsen en financiering.
- Verenigingen hebben behoefte aan vrijwilligers en nieuwe leden. We gaan een andere tijd in, er moet een slag gemaakt worden naar een andere organisatievorm. Hier kunnen cultuurcoaches een rol spelen, om de besturen en verenigingen te ondersteunen bij deze verandering.
- Het wegvallen van Scala Centrum voor de Kunsten. Mogelijk is dit om te zetten naar een kans voor cultuurmakers en/of docenten om een nieuw cultuuraanbod te ontwikkelen (muziek, dans, theater, beeldende kunst, nieuwe media, literatuur).
- Vraag inwoners waar behoefte aan is, maar kom ook met een aanbod aan cultuuractiviteiten.

5. RESULTATEN UITVOERING NOTA VOLKSGEZONDHEID

Dit hoofdstuk beschrijft wat er tot nu toe is gedaan op de vier centrale ambities in de nota volksgezondheid. Wat heeft het opgeleverd, wat gaat er goed en wat kan er beter?

De Wolden Positief Gezond

Het project Ruinen Positief Gezond is geëvalueerd. Op basis daarvan is ervoor gekozen om het gemeente breed op te pakken onder de naam 'De Wolden Positief Gezond'. Er zijn twee netwerkbijeenkomsten voor en door professionals die werkzaam zijn voor inwoners in De Wolden georganiseerd. Bij de eerste netwerkbijeenkomst 'Positieve Gezondheid' in juni 2022 namen 40 professionals deel. Bij de tweede netwerkbijeenkomst 'Mentaal welbevinden' in april 2023 namen 83 professionals deel. Verder zijn de eerste workshops en trainingen Positieve Gezondheid geweest. In juni 2023 hebben 65 professionals deelgenomen aan de workshops en 29 professionals aan de trainingen. De vijf huisartsenpraktijken in de gemeente hebben een handboek 'Positieve Gezondheid in de huisartspraktijk: Samenwerken aan betekenisvolle zorg' cadeau gekregen. Drie huisartsenpraktijken werken volop met Positieve Gezondheid. Twee praktijken zijn net met Positieve Gezondheid gestart, maar nog niet iedere medewerker is in deze twee praktijken geschoold. Alle huisartsen omarmen het gedachtegoed van Positieve Gezondheid.

Wat verandert er de komende jaren, wat kan beter?

➤ De Wolden Positief Gezond richt zich nu op professionals. In de toekomst verplaatst dat naar de inwoners. De professionals moeten immers eerst weten hoe het gespreksinstrument van Positieve Gezondheid werkt, voordat de inwoners bereikt kunnen worden.

Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst

Gemeente De Wolden is sinds 2014 een JOGG-gemeente. JOGG staat voor 'Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst'. Met deze lokale integrale aanpak maakt de gemeente samen met maatschappelijke partners en inwoners de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder. Dit gebeurt met diverse projecten. Zo hebben bijvoorbeeld 8 scholen deelgenomen aan de Smaaklessen, 11 scholen aan boerderij-educatie en zijn 2 scholen een Gezonde School.

Wat kan beter?

➤ Er zijn officieel geen uren beschikbaar voor een JOGG-regisseur in De Wolden. Hier wordt al langere tijd aan gewerkt. Op de bestaande projecten kan intensiever ingezet worden. Ook kunnen de thema's uitgebreid worden, zodat het effect van JOGG groter wordt.

Vitaal ouder worden

Op diverse manieren wordt ervoor gezorgd dat volwassenen en de groeiende groep ouderen zo lang mogelijk vitaal blijven. Te denken valt aan het project 'fit en gezond' met de fitheidstesten per kern of aan herstelgerichte hulp. Via het preventieakkoord wordt 'Samen op stap voor meer gezondheid, vitaliteit en veerkracht!' aangeboden. Hier hebben 28 inwoners aan deelgenomen.

Wat kan beter?

Er kan nog meer integraal samengewerkt worden bij diverse projecten, zoals bij valpreventie. Wie biedt welk aanbod aan en waar kan het mee gecombineerd worden? Te denken valt aan kennismaken met E-health en domotica.

Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving

De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven heeft invloed op hun gezondheid. In de nieuwe woon(zorg) visie is volop aandacht voor een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad, wonen en zorg, betaalbaar wonen en leefbare wijken en dorpen. Steeds meer terreinen worden rookvrij, zodat we samen op weg zijn naar een rookvrije generatie. Het gaat om alle schoolpleinen van Wolderwijs, het terrein bij het zwembad en de sporthal in De Wijk en bij Het Nolderwoud. Ook de buitenruimte van het Huus veur Sport en Cultuur gaat rookvrij worden.

Wat kan beter?

Dat het een gewoonte wordt om gezondheid mee te nemen bij de (her)ontwikkeling van fysieke en sociale omgevingen in De Wolden.

6. WAARDERING BELEID EN UITVOERING NOTA VOLKSGEZONDHEID IN DE PRAKTIJK

Waardering gezondheidsbeleid

Waardering is er met name voor:

- Positieve Gezondheid als basis. Wordt gewaardeerd dat gemeente op elk vlak Positieve Gezondheid als basis neemt en daar ook ruimte en tijd voor faciliteert, zowel in als extern.
- Het voornemen om te starten met de aanpak 'Welzijn op recept' (samenwerking tussen huisartsen en welzijn).
- Denktank Gezondheid in alle domeinen (binnen de gemeente).
- Uitrol preventieakkoord in de gemeente.
- Betrekken en samenbrengen van partijen (netwerkvorming). Het netwerk samenbrengen is een belangrijke rol van de gemeente.
- De netwerkbijeenkomsten vanuit De Wolden Positief Gezond.
- Facilitering van zorg en gezondheid op kleine schaal, in de nabijheid van inwoners.
- Tussenevaluatie gezondheidsbeleid. Het initiatief om de gezondheidsnota te evalueren, halverwege de looptijd, en de gemeenteraad hierover te informeren, verdient de complimenten, aldus één van de respondenten.
- De fitheidstesten voor senioren die 2 keer per jaar in verschillende kernen worden georganiseerd, zijn een mooi initiatief.
- De proactieve inzet van de beleidsadviseur gezondheid en de heldere communicatie. Als haar toegevoegde waarde wordt genoemd dat ze de slag maakt tussen het strategische en operationele. Ze houdt de vaart erin, is betrouwbaar in wat ze zegt en doet, zoekt de samenwerking, haalt input op uit het veld en brengt partijen bij elkaar.

Bevraagd over dit onderwerp	
1	Vrijwilliger
3	Deelnemer
5	Zorgverlener
3	Uitvoerend
3	Beleidsadviseur
15	Totaal

Verbeterpunten gezondheidsbeleid

- Gedeelde focus, maar te weinig (uitvoerende) capaciteit voor preventie. Zorgprofessionals waarderen het dat zij door de gemeente steeds beter gevonden worden en worden betrokken bij het gezondheidsbeleid. Ze zijn positief over de focus op preventie en Positieve Gezondheid. Verschillende geïnterviewden constateren dat er nog onvoldoende vertaalslag naar wat de gemeente hierin concreet kan doen en daadwerkelijk doet. Het ontbreekt aan een goede basis en voldoende uitvoerende capaciteit om de benodigde extra stappen te maken in preventief beleid en uitvoering, en te borgen dat gezondheid ook wordt meegenomen in andere beleids-terreinen en ruimtelijke ontwikkelingen. Op preventief vlak, ter voorkoming van instroom in het sociale domein, zijn nog meters te maken.
- Belangrijke thema's nog onderbelicht. Concreet geven verschillende respondenten aan, dat er nog wel meer ingezet mag worden op de thema's Kansrijke Start (en aansluiting bij de coalities Hoozevee en Meppel) en JOGG (wellicht beleggen team sportfunctionarissen). Andere thema's die aandacht verdienen zijn terugdringen alcoholgebruik en zelfredzaamheid van ouderen, eenzaamheid en mentale problematiek van ouderen en jongeren.
- Cultuur en sport ook beleidsmatig relateren aan gezondheidswinst. Het zou goed zijn, zo bleek uit de bijeen-

komst met beleidsadviseurs van de gemeente, om sport en cultuur te relateren aan gezondheidswinst. Cultuur en sport vormen daarmee een basis voor het preventief gezondheidsbeleid en biedt een sterkere legitimering voor activiteiten op dit vlak.

- We werken gefragmenteerd, meer verbinding met elkaar nodig!
- Koppeling preventiemenu en duurzame Gezonde School aanpak. Een kans voor duurzaam gezondheidsbeleid op de scholen, is de Gezonde School aanpak in het preventiemenu. Scholen kunnen vanuit het preventiemenu leuke en gezonde activiteiten kiezen die zij op hun school willen uitzetten. Door daar het maatschappelijk werk, de jeugdverpleegkundige en sportfunctionaris bij te betrekken en er een visie aan te koppelen, kan de slag gemaakt worden richting een meer structurele, duurzame Gezonde School aanpak.
- Omgevingsvisie. De nieuwe omgevingswet vraagt om een omgevingsvisie en een omgevingsplan. Het zou een meerwaarde hebben, als gezondheidsbeleid hierbij betrokken raakt. GGD zou op dit onderwerp inspiratie kunnen bieden.
- Inwonerparticipatie. Het gezondheidsbeleid zou zich nog wel meer mogen focussen om samen met de inwoners dingen te doen in een structurele cyclus, zodat je de inwoner er elk moment bij hebt. En niet steeds dezelfde sleutelfiguren betrekken.
- Veel overlegstructuren. Ervaren wordt, dat er veel overlegstructuren zijn. Hierdoor ontstaat het risico dat de uitvoering op zich laat wachten. De suggestie wordt gedaan om te werken met aanvoerders, spelers en supporters, zoals bij het Sportakkoord.
- Het zou mooi zijn om vanuit gezondheid te werken aan preventie, door het versterken van de sociale basis, zodat inwoners meer grip krijgen op de eigen gezondheid. Wees daarin creatief als het gaat om financiering en schuiven met budgetten. In dat kader wordt de vervoersproblematiek (als het gaat om activiteiten buiten het eigen dorp) genoemd en de wens om een fonds sport en cultuur voor volwassenen.
- Meer aandacht voor voorwaardenscheppend beleid, breder dan preventief gezondheidsbeleid. Bijvoorbeeld breed aan de slag met bestaanszekerheid, want dit ligt ten grondslag aan veel sociale problematiek.

Preventieakkoord

Het preventieakkoord van gemeente De Wolden richt zich op het terugdringen van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Het uitvoeringsbudget van het preventieakkoord is beschikbaar als subsidie voor plannen van organisaties, verenigingen en inwoners die eraan bijdragen dat inwoners gezonder gaan leven. De werkgroep preventieakkoord heeft deze subsidiemogelijkheid organisatorisch voorbereid en beoordeelt de aanvragen.

In een sessie met de deelnemers van de werkgroep preventieakkoord is specifiek ingezoomd op de evaluatie van het preventieakkoord. Ook is dit onderwerp ter sprake gekomen tijdens verschillende interviews met betrokkenen uit de sector 'Gezondheid en zorg'.

Organisatie en proces

- Positieve punten die worden benoemd zijn de brede samenstelling van – en constructieve samenwerking binnen de werkgroep, de strakke organisatie van het proces (heldere afwegingskaders, de eenvoudige manier van aanvragen, vaste vergaderfrequentie, voldoende tijd en aandacht voor beoordeling).
- Nog onvoldoende variatie, reikwijdte en effect. De onbekendheid bij de inwoners wordt aangegeven als oorzaak van het feit dat er relatief weinig aanvragen binnenkomen. De aanvragen komen vaak uit dezelfde hoek, gaan vaak over het thema overgewicht en hebben mede daardoor beperkt effect (ongelijke verdeling over de gebieden, incidentele acties, opvolging en/of inbedding ontbreekt vaak).
- Het betrekken van inwoners kan beter: Vraag inwoners persoonlijk naar hun ideeën en wensen over gezonde leefstijl, preventie van overmatig alcoholgebruik en roken.
- Afstemming en samenwerking met het Sportakkoord en Initiatiefrijck De Wolden, waar ook subsidie kan worden aangevraagd), is wenselijk.
- Betere samenwerking met de gebiedsteams wordt gezien als kans voor een betere kwaliteit van de aanvragen en een sneller subsidiebesluit. Wanneer aanvragen daar worden ingediend (en doorgeleid naar de werkgroep preventie voor beoordeling), kan eenvoudiger afstemming plaatsvinden met andere lokale initiatieven, het Sportakkoord en Initiatiefrijck De Wolden. Dit komt de kwaliteit van de aanvragen en de snelheid van subsidiebesluiten ten goede.
- Tussentijdse beoordeling via een schriftelijke ronde (e-mail) zou een optie kunnen zijn om de aanvrager sneller duidelijkheid te verschaffen.
- Het ontbreken van structurele financiering is een aandachtspunt.

De werkgroep preventieakkoord De Wolden bestaat uit vertegenwoordigers van:

- Icare
- GGD/Jeugd Gezondheidszorg Drenthe
- Korfbalvereniging Koekange
- Loopgroep Koekange
- Speeltuinenvereniging Ravotti, Ruinen
- Stichting Welzijn De Wolden
- Verslavingszorg Noord Nederland (VNN)
- Vitaal Personeel, Koekange
- Vitaliteit en veerkracht, Koekange
- Gemeente De Wolden

Inhoud

- Focus ligt vooral op gezond gewicht. De meeste aanvragen betreffen gezond gewicht. Veel minder aanvragen gaan over preventie van overmatig alcohol gebruik en roken, terwijl hier ook grote knelpunten liggen in de gemeente.
- Grote betekenis. De interventies kunnen veel voor de deelnemers betekenen. Zo is er grote waardering voor de interventie 'Vitaliteitstraject'. De ondervraagde deelnemers geven aan, dat deelname aan dit traject hen geholpen heeft om blijvend gezonder te leven. Dan gaat het om verbeteringen als bewuster met voeding omgaan, beter herkennen van - en omgaan met stress, beter zorgen voor jezelf en blijvend / meer bewegen door onder andere samen met anderen te sporten. Kanttekening die zij maken, is dat dit traject mogelijk niet de doelgroep aanspreekt die het goed zou kunnen gebruiken.
- Verbeterpunten inhoud:
 - o Verbreding van de thema's.
 - o Inzoomen op de voorliggende problematiek in plaats van op het middelengebruik.
 - o Versterken van de weerbaarheid (en Positieve Gezondheid) van inwoners.
- Behoeft aan ondersteunend beleid. De werkgroep geeft aan, dat er behoefte is aan fundering, ondersteunend beleid vanuit de gemeente op de thema's van het preventieakkoord. Met alleen de initiatieven vanuit het veld kan geen substantiële omslag in gedrag van alle inwoners worden verwacht.

“Fantastisch dat dit soort initiatieven worden ontplooid. Dit gun ik iedereen. Het heeft voor mij veel inzichten opgeleverd”
– deelnemer vitaliteitstraject

“Ik wilde een stap maken naar concreter goed voor mezelf zorgen. Het traject heeft me veel inzichten gebracht. Nu kan ik naar mezelf kijken en ben me bewust van hoe het anders kan. Ik weet nu, dat ik mezelf weer uit mijn valkuilen kan halen en dat ik mijn stressniveau zelf weer naar beneden kan krijgen.”
– deelnemer vitaliteitstraject

“Verrassend voor mij was dat ik veel kon verbeteren met voeding. Ik dacht altijd dat ik gezond at. Maar ik ben direct begonnen en heb mijn ontbijt veranderd. Wat het mij heeft opgeleverd, is veerkracht. Hoe je om kunt gaan met factoren die je niet kunt veranderen. Dat je wel kunt veranderen hoe je er zelf mee omgaat. En ik vond het lastig om alleen te sporten. Maar we hebben nu met elkaar een yogagroepje gevormd. Ik kan er goed mee verder.” – deelnemer vitaliteitstraject

“Ik ben 2,5 kilo afgevallen, maar belangrijker, ik heb een set ademhalingsoefeningen die ik goed kan inzetten. Daardoor kan ik goed ontstressen. Ook 's nachts als ik lig te piekeren kan ik mezelf weer rustig krijgen. Daarmee heb ik ook mijn slaap weer terug! Bovendien weet ik nu hoe belangrijk goed voedsel is en dat dit, in combinatie met lekker bewegen, prima is in te passen in je leven.” - deelnemer vitaliteitstraject

7. CONCLUSIES EVALUATIE SPORTFUNCTIONARISSEN EN CULTUURCOACHES

In dit hoofdstuk wordt de eerste onderzoeksvraag beantwoord, die in dit onderzoek centraal stond:

Wat betekenen de sportfunctionarissen en cultuurcoaches voor de uitvoering van het gemeentelijk sport, cultuur en gezondheidsbeleid en waar liggen verbeterpunten en kansen voor eventuele verbreding van de functies?

Eerst wordt ingezoomd op de betekenis en waardering, vervolgens komen de verbeterpunten aan de orde en als laatste wordt ingegaan op de kansen voor eventuele verbreding van de functies.

Betekenis en waardering

De betekenis van het team sportfunctionarissen en cultuurcoaches voor de uitvoering van gemeentelijk sport-, cultuur- en gezondheidsbeleid is groot. Ze geven vorm aan de uitvoering van de gemeentelijke ambities rond sport, cultuur en, in mindere mate, gezondheid. De cultuurcoach heeft daarin een iets andere rol dan de sportfunctionaris. Waar de sportfunctionaris belangrijk is als uitvoerder, organisator, verbinder, adviseur en doorverwijzer, zijn de taken van de cultuurcoach minder uitvoerend. De cultuurcoach richt zich vooral op het adviseren, inspireren, verbinden en doorverwijzen. Beide coaches zorgen voor verbinding tussen mensen, organisaties en initiatieven. Ze faciliteren dat andere partijen hun rol als sport- of culturaanbieder beter kunnen uitoefenen en dat de kwaliteit en het bereik van deze activiteiten toeneemt.

Grote inzet en betrokkenheid

Vanuit de praktijk worden zowel de persoonlijke inzet en deskundigheid van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches, als ook hun rol en bijdrage zeer positief gewaardeerd.

De sportfunctionarissen en cultuurcoaches van De Wolden zijn deskundig en betrokken, goed op de hoogte wat er speelt in de dorpen en gebieden, op gemeentelijk niveau en bij de partners. Ze hebben een grote inzet, een positieve inbreng en zijn goed benaderbaar en bereikbaar. Ook de proactieve en verbindende inzet zijn kenmerkend voor de Woldense sportfunctionarissen en cultuurcoaches. Dit positieve beeld kwam in vrijwel alle interviews naar voren. Geconstateerd werd ook, dat er in het recente verleden veel personele wisselingen zijn geweest, waardoor sommige relatief nieuwe sportfunctionarissen en cultuurcoaches soms nog een beetje zoekende zijn. Daarvoor is alle begrip.

Verbindend en duurzaam

Ook de rol en manier waarop de sportfunctionarissen en cultuurcoaches in De Wolden worden ingezet, wordt over het algemeen positief gewaardeerd. De volgende goede voorbeelden worden genoemd:

- De cultuurcarroussel – goede communicatie via cultuurcoördinator scholen, zinvolle interventie om kwalitatief goede culturele activiteiten voor een goede prijs voor scholen gedurende langere tijd beschikbaar te maken.
- Vakleerkracht bewegingsonderwijs – bieden kwalitatief goede lessen, grote betrokkenheid bij kinderen en school, zijn echt onderdeel van het schoolteam, ook goed contact naar ouders, actieve doorgeleiding kinderen naar sportactiviteiten.
- Actief na schooltijd – mooie manier om kinderen in contact met sport(verenigingen) te brengen, terwijl veel

organisatorische rompslomp voor sportverenigingen wordt opgevangen.

- Sportakkoord – sportfunctionarissen vervullen sleutelrol, bieden continuïteit, hebben sterke verbinding met dorpen en afstemming met ontwikkelingen in de andere gebieden.
- Jeugdfonds sport en cultuur – Als intermediair van dit jeugdfonds, organiseren de sportfunctionarissen en cultuurcoaches de financiering voor het lidmaatschap van de sport- of culturele vereniging (en/of benodigde materialen) voor kinderen wiens ouders weinig geld hebben. Dit werkt naar tevredenheid van de respondenten.

Verbeterpunten

Vanuit verschillende domeinen wordt een aantal overeenkomstige verbeterpunten benoemd. Deze hebben te maken met zowel de inhoud als organisatie en kunnen feitelijk niet los van elkaar gezien worden.

1. Grotere rol voor sport en cultuur in sociale domein

Belangrijkste constatering die vanuit verschillende domeinen, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie, werd gedaan is dat sport en cultuur een grotere rol kunnen spelen in het sociale domein dan momenteel het geval is in De Wolden. De kracht van sport en cultuur is, dat ze een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen en voorkomen van een aantal grote maatschappelijke opgaven die in Nederland⁸ en ook in De Wolden spelen. Denk aan eenzaamheid, mentale problemen, bewegingsarmoede, overgewicht, sociale uitsluiting, middelengebruik, enz. Dit wordt erkend en herkend door veel van de geïnterviewden.

Deelname aan sport, bewegen, culturele en creatieve activiteiten kan een preventieve werking hebben op de genoemde problemen. Vanuit de filosofie van Positieve Gezondheid bekeken, kunnen sport en cultuur bijdragen aan zingeving, ontmoeting, fysiek, mentaal en sociaal welbevinden, weerbaarheid en veerkracht. In De Wolden kan deze preventieve bijdrage van sport en cultuur voor de (positieve) gezondheid nog beter worden benut, aldus de geïnterviewden. En moet meer worden ingezet op doelgroepen die nu nog achterblijven. De sportfunctionarissen en cultuurcoaches zijn bij uitstek degenen die hier uitvoering, coördinatie en regie op kunnen voeren.

Concrete doelgroepen en thema's waar cultuurcoaches en sportfunctionarissen volgens de geïnterviewden op zouden moeten inzetten:

- Alle inwoners (alle leeftijden en culturen verbinden).
- Volwassenen en ouderen (gezond en gelukkig ouder worden).
- Mensen met een beperking, mensen die buiten de boot vallen, mensen in armoede.
- Mensen in werktrajecten.
- Jonge kinderen en ouders (bijvoorbeeld muziek op school, ouderkind gym).
- Sport- en culturele verenigingen die in contact staan met jongeren (verenigingsondersteuning, ter voorkoming van eenzaamheid, mentale problemen en drugs- en drankgebruik onder jongeren).

2. Aansturing en integrale opdracht

Een aantal betrokkenen geeft het signaal dat de aansturing en opdracht van de cultuurcoaches en sportfunctionarissen beter kan. Opdrachten komen nu van verschillende kanten en er zijn diverse belangen die gediend moeten worden: inwoners, stakeholders, samenwerkingspartners, beleid, wethouders, allemaal willen ze iets van de sportfunctionaris en cultuurcoach. Een duidelijke visie en opdrachtbeschrijving met doelen en resultaten, met focus op waar in gezamenlijkheid op wordt ingezet, gaat de sportfunctionarissen en cultuurcoaches, maar ook de samenwerkingspartners helpen, is het idee. De gemeentelijke integrale beleidsgroep rond GALA-SPUK in De Wolden heeft aangegeven het wenselijk te vinden als de opdrachtbeschrijving integraal gebeurt, in samenwerking met de verschillende beleidsterreinen.

⁸ Zie voor cultuur bijvoorbeeld <https://www.lkca.nl/artikel/alles-over-cultuurbeleid-en-het-sociaal-domein/> en voor sport: <https://www.allesoversport.nl/thema/beleid/stappenplan-verbinding-sport-en-sociaal-domein/>

3. Versterken verbindingen en zichtbaarheid

In het verlengde van het eerste verbeterpunt, een grotere rol voor sport en cultuur in het sociale domein, zien veel geïnterviewden dat de samenwerking en verbinding met de zorg, welzijn en het sociaal domein beter kan. Meer samenwerking is gewenst met Welzijnswerk De Wolden en de wijkgerichte inzet, zodat er op basis van signalen een passend aanbod aan inwoners kan worden gedaan. Duurzame samenwerking met WMO-consulenten, werkcoaches, jeugdgezondheidszorg (JGZ), het culturele veld en tussen cultuur en sport worden genoemd als belangrijke kansen.

Daarnaast zouden de sportfunctionarissen en cultuurcoaches ook verbindingen moeten leggen tussen sport-, beweeg- en cultuuraanbieders en zorg- en welzijnsinstellingen en het bedrijfsleven.

Voorlopig zijn de sportfunctionarissen en cultuurcoaches en het werk dat zij doen, nog onbekend voor veel inwoners, zorgverleners, culturele – en sportorganisaties, maar ook binnen de gemeentelijke organisatie (zowel bij uitvoering als beleid). Voor verbetering van de zichtbaarheid naar inwoners, de eigen gemeentelijke organisatie en andere organisaties wordt sociale media als oplossing gezien. Maar enkele geïnterviewden geven aan dat structureel persoonlijk contact, via een vast contactpersoon en vaste contactmomenten, een goede strategie zou zijn. Meer afstemming en kortere lijnen zijn nodig.

De positionering van het team sportfunctionarissen/cultuurcoaches bij het fysieke domein wordt voor de zichtbaarheid en korte lijnen als beperkend ervaren. Positionering van het team bij het sociale domein zal positief bijdragen aan de verbinding tussen het team sportfunctionarissen/cultuurcoaches, welzijn, WMO en gezondheid.

4. Praktische verbeterpunten

Naast de reeds genoemde verbeterpunten, zijn ook de volgende praktische suggesties voorgesteld.

- Een werkbudget voor cultuurcoaches voor met name communicatie (verbeteringen website, promotie, sprekers uitnodigen).
- Administratie Jeugdfonds Sport & Cultuur elders onderbrengen, bijvoorbeeld bij gemeentelijke afdeling sociale zaken.
- Update netwerklijst met actuele contactgegevens.
- Gebruik maken van leerlingvolgsysteem en resultaten daaruit, als basis voor extra beweegaanbod.
- Informatie over Actief na schooltijd duidelijker en vlotter aanleveren bij het onderwijs zodat begeleiders zich goed kunnen inlezen en via de mail communiceren. Leerkrachten houden website 'actief na schooltijd' niet altijd in de gaten.
- Uitlenen 'sportpakketten' aan onderwijs, jaarlijks bij start schooljaar als reminder en voor nieuwe (vak-)leerkrachten.
- Een fonds sport en cultuur voor volwassenen voor mensen met een krappe beurs.

Kansen voor verbreding

Een grotere rol voor sport en cultuur in het sociale domein, betekent dat breder en anders kan worden ingestoken dan tot nu toe gebeurt. Voor mogelijke verbreding van taken en/of formatie zijn in de vorige paragraaf al enkele suggesties gedaan die uit de interviews naar voren kwamen. Daarbij gaat het om inzet op verschillende doelgroepen die minder participeren en/of waarbij door deelname aan sport of culturele activiteiten gezondheidswinst te behalen is.

Landelijke profielen

Vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties zijn zes functieprofielen opgesteld, die houvast kunnen geven bij het invullen van de rollen van de functionarissen. Lokaal maatwerk blijft echter altijd mogelijk, zolang de functies bijdragen aan de doelen die in de regeling centraal staan. Deze profielen zijn:

1. Buurtsportcoach (Sport, Welzijn en Sociaal domein): De spin in de wijk, zorgt voor de verbinding met andere domeinen en brengt mensen aan het sporten en bewegen in de buurt. Dit kan op een trapveldje zijn of op de sportclub.
2. Cultuurcoach (Cultuur, Welzijn, Onderwijs en Sociaal domein): Legt lokaal verbindingen in buurt en wijk, en stimuleert zo actieve cultuurparticipatie met culturele initiatieven in welzijn, jongerenwerk en/of school.
3. Combinatiefunctionaris Onderwijs: Versterkt het sport-, beweeg- en culturaanbod op en rond de scholen.
4. Clubkadercoach (Sportdomein): Versterkt de sport- en beweegaanbieders.
5. Beweegcoach (Welzijn, Gezondheid en Zorg domein): Begeleidt mensen die te weinig of niet sporten en bewegen. Voor deze groep mensen wordt indien nodig nieuw aanbod gecreëerd.
6. Coördinator Sport en Preventie: Zorgt enerzijds voor de herijking van de lokale akkoorden en is kartrekker van het kernteam lokale Sportakkoorden. Anderzijds zorgt deze coördinator voor de verbinding tussen thema's en onderdelen binnen de Brede SPUK gezondheid, sport en bewegen en sociale basis.

Jongeren en ouderen

Om een goede keuze te kunnen maken waarop moet worden ingezet, kan gekeken worden naar lokale cijfers en ontwikkelingen. In de interviews wordt benoemd, dat relatief veel jongeren in De Wolden overmatig alcohol gebruiken, veel jongeren mentale problemen hebben en eenzaam zijn. Het lijkt daarom zinvol om preventief in te zetten op sport- en culturele activiteiten voor jongeren, om de problemen hopelijk voor te zijn. Ook zijn eenzaamheid onder ouderen en gezond en vitaal ouder worden thema's die in De Wolden spelen. Vanuit preventief oogpunt is dit ook een mogelijke insteek.

Basisschooljeugd

Nu de scholen stoppen met de inzet van sportfunctionarissen voor het bewegingsonderwijs, is het belangrijk om deze doelgroep niet los te laten. Van jongs af aan fit en vaardig is belangrijk, zeker in deze tijd waarin bewegingsarmoede en overgewicht nog altijd toenemen en de focus op kernvakken op school vanuit de landelijke overheid sterk wordt gestimuleerd. Daarom is het zinvol om samen met het onderwijs te zoeken naar mogelijkheden om de jeugd te blijven bereiken met kwalitatief goede sport en beweegactiviteiten, maar ook met cultuur. Kansengelijkheid en een rijke schooldag en schoolomgeving zijn daarbij ontwikkelingen waarop kan worden ingespeeld.

Cultuur

Kunst en cultuur is net als sport en bewegen van grote waarde voor de gezondheid, het welzijn en de ontwikkeling van individu en samenleving. Er gebeurt veel rond kunst en cultuur in De Wolden. Denk aan het culturele jaar, het Huus veur Sport en Cultuur, er zijn vele culturele makers en de gemeentelijke ambities zijn groot. De huidige inzet is momenteel gering en vanuit de praktijk wordt aangegeven dat dit knelt. Uitbreiding van formatie voor cultuur, wellicht op uitvoerend vlak, is mogelijk een optie.

Ondersteuning sport- en culturele verenigingen

Het verenigingsleven staat onder druk. Onder andere door de toenemende individualisering in de maatschappij haken steeds meer mensen af als lid bij verenigingen en bedanken voor een taak als vrijwilliger. Verenigingen zullen zich moeten aanpassen en doorontwikkelen, om levensvatbaar te blijven. Mogelijk is gerichte en gespecialiseerde verenigingsondersteuning een optie voor verbreding van de functies van sportfunctionaris en/of cultuurcoach.

Uitvoering gezondheidsbeleid

De constatering is, dat er te weinig uitvoerende capaciteit is in De Wolden om de ambities rond gezondheid te realiseren. Extra formatie voor doortimmerde methodieken voor gezondheidsbevordering zoals de JOGG-aanpak of de Gezonde School aanpak zijn het overwegen waard.

Meer, dus beter?

Let wel, houd er rekening mee, dat 'meer' niet altijd 'beter' is. Vanuit het sportveld wordt kritisch gekeken naar eventuele extra inzet van sportfunctionarissen in deze tijd waarin het voor (kleine) sportverenigingen een grote uitdaging is om het hoofd te bieden aan de gevolgen van corona, ledenterugloop, kaderproblemen, stijgende energielasten en andere kosten. Een goede motivatie en communicatie over de eventuele extra inzet van sportfunctionarissen is van belang.

8. CONCLUSIES TUSSENEVALUATIE NOTA VOLKSGEZONDHEID

In dit hoofdstuk staat beantwoording van de tweede onderzoeksvraag centraal:

Hoe wordt de uitvoering van het gemeentelijk gezondheidsbeleid in De Wolden in de praktijk ervaren door samenwerkingspartners, wat is er concreet gedaan en waar moet eventueel op bijgestuurd worden?

Een goede basis met beperkte reikwijdte

Vanuit de interviews komt een samenhangend beeld naar voren als het gaat om het gezondheidsbeleid van de gemeente. Er is veel waardering voor het ingezette beleid om Positieve Gezondheid als uitgangspunt te nemen in al het werken rond gezondheid, en de slagvaardige uitvoering daarvan door de betrokken beleidsadviseur. Ook de netwerkbijeenkomsten en het samenbrengen van professionals worden gewaardeerd en het lijkt erop dat gemeente en zorgpartijen elkaar steeds beter weten te vinden.

De reikwijdte van het beleid is vooralsnog beperkt. Dit hangt samen met de beperkte capaciteit die er op gemeentelijk niveau beschikbaar is voor gezondheidsbeleid en preventie. Om daadwerkelijk meters te kunnen maken is het van belang om preventief beleid te ontwikkelen en uit te voeren en om 'Gezondheid in alle domeinen' sterker aan te jagen, zodat voorwaardenscheppende maatregelen voor gezondheid ook in andere beleidsterreinen terugkomen. De gemeentelijke werkgroep 'Gezondheid in alle domeinen'⁹ biedt daarvoor al een eerste basis.

⁹ <https://vng.nl/sites/default/files/2020-05/pg-203250-b.pdf>

Vanuit de praktijk worden enkele thema's en suggesties gedaan, waar met gemeentelijke inzet gewenst winst op te behalen is:

- Kansrijke start (geboortezorg, eerste 1000 dagen).
- JOGG.
- Eenzaamheid van jongeren en ouderen.
- Mentale weerbaarheid.
- Omgevingsvisie.
- Aandacht voor een duurzame Gezonde School aanpak vanuit het preventiemenu.
- Relateer cultuur en sport ook beleidsmatig aan gezondheidswinst, zet sportfunctionarissen en cultuurcoaches nog meer in om preventieve activiteiten uit te voeren.
- Zoek nog meer de verbinding met inwoners en sluit aan bij wat voor hen van belang is.

Eerste stappen in de uitvoering

Er is nu bijna 2 jaar gewerkt aan de uitvoering van de ambities uit de nota volksgezondheid. Ondanks de beperkte capaciteit, zijn er mooie resultaten geboekt. Positieve Gezondheid wordt stapsgewijs en planmatig, met veel draagvlak van betrokken organisaties en professionals, uitgerold over de hele gemeente. Een gedeelde visie gaat uiteindelijk bijdragen aan betere samenwerking en betere zorg en gezondheid voor inwoners.

Ook op de andere ambities zijn initiatieven genomen. De opbrengsten hiervan zijn relatief gering vanwege de beperkte formatie. Kansen voor verbetering liggen bij een betere samenwerking en afstemming met andere initiatieven en de mogelijke inzet van sportfunctionarissen en cultuurcoaches op de ambities Vitaal ouder worden en JOGG.

Doorontwikkeling preventieakkoord

Het preventieakkoord is genoemd in de nota Volksgezondheid en draagt bij aan de ambities en een gezond De Wolden. Vanuit het preventieakkoord is een mooie, brede samenwerking opgebouwd met verschillende partijen die zich met grote betrokkenheid inzetten op het thema gezonde leefstijl voor inwoners van De Wolden. Initiatieven uit de samenleving die zich richten op het terugdringen van overgewicht, verminderen van overmatig alcoholgebruik en roken, kunnen hiervoor onder voorwaarden subsidie krijgen van het preventieakkoord.

Hoewel er nog beperkte variatie en reikwijdte lijkt te zijn, is duidelijk dat de initiatieven veel voor inwoners kunnen betekenen. Uit de groepsessie met de werkgroep die de subsidieaanvragen beoordeelt, zijn verschillende suggesties gekomen voor verbetering. Naast de behoefte aan ondersteunend preventief beleid, wordt voorgesteld de thema's te verbreden en ook in te zetten op preventieve activiteiten die voorkomen dat overgewicht en middelengebruik ontstaan.

Daarnaast wil de werkgroep inwoners meer betrekken bij het preventieakkoord door persoonlijk contact, betere samenwerking met de gebiedsteams en verbeterde afstemming met het Sportakkoord en Initiatiefrijck De Wolden. Het draagvlak bij de brede werkgroep voor het preventieakkoord en voorgestelde stappen om de doelen daarvan beter te verankeren in de Woldense samenleving geven aanleiding het preventieakkoord ook na de formele einddatum, eind 2023, te continueren.

9. AANBEVELINGEN

- Beschrijf een integrale opdracht voor de sportfunctionarissen en cultuurcoaches met heldere doelen en resultaten. Benut daarbij de kracht van sport en cultuur voor het sociale domein en zet in op de gezondheidswinst die sport en cultuur kunnen opleveren voor de inwoners van De Wolden. De opgestelde profielen in de bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties kunnen hiervoor inspiratie en houvast bieden.
- Koester de inzet op succesvolle interventies zoals het Sportakkoord, de Cultuurcarrousel en Actief na schooltijd. Vergeet daarbij de ondersteuning van verenigingen niet en streef naar goede begeleiding om verenigingen te ondersteunen in hun transitie naar toekomstbestendige verenigingen.
- Overweeg een differentiatie in profielen van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches afhankelijk van de resultaten die gewenst zijn. Wellicht is het zinvol om extra uitvoeringskracht voor cultuur te reserveren, terwijl het voor sport passender zou kunnen zijn om het team te versterken met extra organisatie en managementvaardigheden.
- Overweeg extra inzet voor uitvoering van effectieve gezondheids-aanpakken, zoals JOGG, de Gezonde School aanpak of Kansrijke Start.
- Heroverweeg de beschikbare formatie voor cultuur, gezien grote betekenis van cultuur voor gezondheid, welzijn en ontwikkeling van individu en samenleving. Wat is passend voor De Wolden in relatie tot de gemeentelijke ambities en de werkdruk in het huidige pakket? En wat is mogelijk en wenselijk binnen de financiële kaders?
- Zoek bewust en structureler de samenwerking op met organisaties in zorg en welzijn en breng de sport functionarissen/cultuurcoaches, hun werkzaamheden en resultaten, regelmatig onder de aandacht in de gemeentelijke organisatie, bij partners en inwoners.
- Zoek met het onderwijs naar creatieve oplossingen om te garanderen dat kinderen in De Wolden kwalitatief goed bewegingsonderwijs krijgen nu het onderwijs stopt met de inzet van sportfunctionarissen als vakleerkracht. Neem in de besprekingen motorisch remedial teaching (MRT) voor kinderen met een bewegingsachterstand als aandachtspunt mee. Heb daarnaast ook oog voor de taak van het bewegingsonderwijs om door te geleiden naar het naschoolse sport aanbod.
- Faciliteer een nauwe samenwerking tussen onderwijs, schoolmaatschappelijk werk, sportfunctionarissen, cultuurcoaches en jongerenwerk in de gebieden van De Wolden (vergelijkbaar met het vroegere KC-team), zodat er per gebied een passend sport- en culturaanbod op maat wordt georganiseerd voor kinderen en jongeren.
- Investeer in extra formatie voor de ontwikkeling en uitvoering van preventief gezondheidsbeleid en om gezondheid nog meer breed op de agenda te krijgen.
- Continueer de ontwikkelde werkwijze rond het preventieakkoord en neem de suggesties vanuit de werkgroep daarin mee.

